

Plean Ceachta na Sinsear, 5

Ón bhFéar go dtí do Mhéar

Cuspóir

Chun feacht na ndaltaí ar thábhacht na feirmeoireachta déiríochta a fhorbairt, mar aon lena dtuiscint ar shaol an fheirmeora agus ar na próisis atá i gceist le táirgeadh déiríochta. Fad: **30 nóiméad** (nó mar sin).

Naisc leis an gCuraclam

Tíreolaíocht:

Timpeallachtaí daonna ⇨ Daoine a chónaíonn agus a shaothraíonn sa cheantar áitiúil/i gceantar codarsnach in Éirinn ⇨ Daoine ag obair

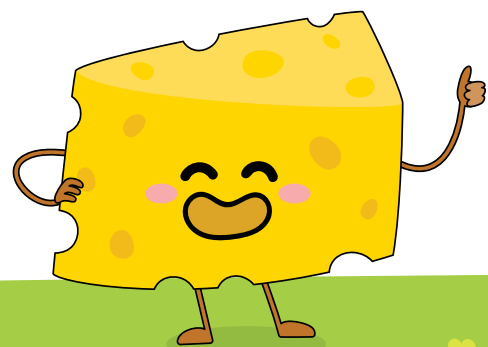
Focail an Lae

Dul ar féarach – Ainmhithe, cosúil le ba, ag beathú ar fhéar atá ag fás.

Paistéaradh – An bainne á théamh go teocht ard ar feadh tréimhse ghearr ama (m.sh. 72 céim Celsius ar feadh 15 shoicind) agus ansin é a fhuarú go han-tapa.

Homaiginiú – Nuair a scaiptear na cáithníní uachtair i mbainne go cothrom ar fud an bhainne ionas nach n-ardóidh an t-uachtar chuig an mbarr.

Bleánlann – Foirgneamh ar fheirm dhéiríochta a úsáidtear chun ba a bhleán.

Plé Ranga

Fiafraigh de na daltaí an bhfuil aon eolas acu ar an bhfeirmeoireacht déiríochta cheana agus, má tá, iarr orthu é a phlé trí na ceisteanna seo a leanas a chur orthu:

- 1** Cad iad na cineálacha feirmeoireachta is féidir leat a ainmniú? (m.sh. curaíocht, beostoc, feirmeoireacht mheasctha, déiríocht).
- 2** Cad is feirmeoireacht déiríochta ann? (Is é an cineál feirmeoireachta a tháirgeann táirgí déiríochta cosúil le bainne, iógart agus cáis).
- 3** An raibh tú riamh ar fheirm dhéiríochta? Déan cur síos ar an méid a d'fheicfeá de ghnáth ar fheirm dhéiríochta (m.sh. ba, bleánlann, bliteoirí, sadhlas, féar).
- 4** Ag cuimhneamh siar ar Cheacht 1, Déiríocht i m'Aiste Bhia, an féidir leat aon táirgí a d'fhéadfaí a tháirgeadh ar fheirm dhéiríochta a ainmniú? (m.sh. bainne, cáis, iógart).

Plé Beirte

Iarr ar na daltaí smaoineamh ar conas a thugann feirmeoirí aire do na ba ar fheirm dhéiríochta. Iarr orthu a gcuid smaointe a phlé le dalta eile agus iarr ar gach beirt a gcuid smaointe a roinnt leis an rang.

Leideanna plé:

- Tugann feirmeoirí easair do na ba le codladh uirthi.
- Mar gheall ar aeráid na hÉireann, is féidir le feirmeoirí ba a fhágáil chun dul ar féarach ar fhéar úr amuigh faoin spéir 240 lá sa bhliain ar an meán.
- Bogann feirmeoirí ba ó pháirc go páirc ionas go mbeidh go leor féir acu le hithe.
- Tugann feirmeoirí na ba isteach faoi dhíon agus an aimsir fuar sa gheimhreadh agus déanann siad cinnte de go mbíonn bia acu le hithe, amhail sadhlas agus grán buí.
- Coinníonn na feirmeoirí na bóithigh agus na bleánlanna deas glan.
- Déanann feirmeoirí cinnte de go dtagann tréidlia ar cuairt chuig an bhfeirm chun a chinntiú go bhfanann na ba sláintiúil.

Gníomhaíocht Bheirte

Tosaigh le díospóireacht ranga ina n-iarrann tú ar na daltaí smaoineamh ar an bpróiseas táirgthe bainne i bhfeirm dhéiríochta. Déan nótaí de na príomhphointí ar an gclár bán.

Ansin tabhair cóip den bhileog ghníomhaíochta '**Ón bhFéar go dtí do Mhéar**' do gach dalta. Iarr orthu ina mbeirteanna breathnú ar 8 gcéim an phróisis táirgthe bainne 'Ón bhFéar go dtí do Mhéar' agus ansin uimhreacha a chur orthu chun iad a chur san ord ceart. Pléigh an t-ord ceart mar rang agus labhair trí gach ceann de na céimeanna sa phróiseas táirgthe bainne. *(Tá an t-ord ceart ar leathanach 23).

Gníomhaíocht Phearsanta

Iarr ar na daltaí ord ceart an phróisis táirgthe bainne a scríobh ina gcóipleabhar agus gach céim de a scríobh arís ina bhfocail féin.

Gníomhaíochtaí Fairsingithe

- 1 Iarr ar na daltaí a shamhlú gur feirmeoirí déiríochta sainiúla iad atá díreach tar éis duine a fhostú chun dul ag obair ar a bhfeirm. Iarr orthu treoracha a scríobh maidir le bheith ag obair ar fheirm dhéiríochta chun cuidiú lena gcúntóir nua.
- 2 Iarr ar na daltaí a shamhlú gur feirmeoirí déiríochta iad agus a gcartán bainne féin a dhearadh.
- 3 Iarr ar na daltaí i ngrúpaí a bpóstaer féin 'Ón bhFéar go dtí do Mhéar' a chruthú le cur ar taispeáint ar fud na scoile.

Tabhair leat abhaile é

Spreg na daltaí chun an teachtaireacht a thabhairt abhaile maidir lena thábhachtaí atá an fheirmeoireacht déiríochta. Mar obair bhaile, is féidir leat iarraidh ar na daltaí na rudaí seo a leanas a dhéanamh:

- 1 Féach ar na táirgí déiríochta atá sa chuisneoir agus sainaithe an áit ar foinsíodh iad. Mar shampla, an bhfuarthas aon rud ó fheirm áitiúil?
- 2 An bhfuil gealltanais na Comhairle Náisiúnta Déiríochta '*Saothraithe i bPoblacht na hÉireann*' ar an mbainne sa chuisneoir?
- 3 An bhfuil aithne acu ar fheirmeoir déiríochta áitiúil?
- 4 Taifead cé mhéad lítear bainne a ólann gach ball den teaghlach le himeacht na seachtaine. Déan comparáid eatarthu.

Ón bhFéar go dtí do Mhéar - 8 gCéim an Phróisis Táirgthe Bainne

Céim 1 – Cothaítear ba ar fhéar úr cothaitheach.

Céim 2 – Déantar ba a bhleán dhá uair sa lá sa bhleánlann. Stóráiltear an bainne a bhailítear faoi bhun 4° Celsius in umar bainne agus bailíonn tancaeir chuisnithe ón bhfeirm é gach 2-3 lá.

Céim 3 – Sula mbailítear bainne ón bhfeirmeoir, glacann an tiománaí samplaí chun caighdeán an bhainne a thástáil.

Céim 4 – Nuair a thagann an tiománaí chuig an déirí, pumpálann sé an bainne amach as an tancaer isteach i gcoimeádáin mhóra chuisnithe. Déantar an tancaer a ní go cúramach ar an taobh istigh agus ansin bíonn sé réidh chun tuilleadh bainne a bhailiú ar an lá dár gcionn.

Céim 5 – Déantar tástáil ar cháilíocht agus glaineacht an bhainne arís sa déirí, ach is é oibrí saotharlainne a dhéanann an tástáil an uair seo.

Céim 6 – Déantar bainne a phaistéaradh chun a chinntiú nach bhfuil frídíní ann. Is é Louis Pasteur a chum an paistéaradh agus is é atá i gceist leis ná an bainne a théamh go teocht ard ar feadh tréimhse ghearr ama (72° Celsius ar feadh 15 shoicind), agus ansin é a fhuarú go han-tapa. Déantar céim amháin eile i gcás cuid den bhainne, is é sin an homaiginiú.

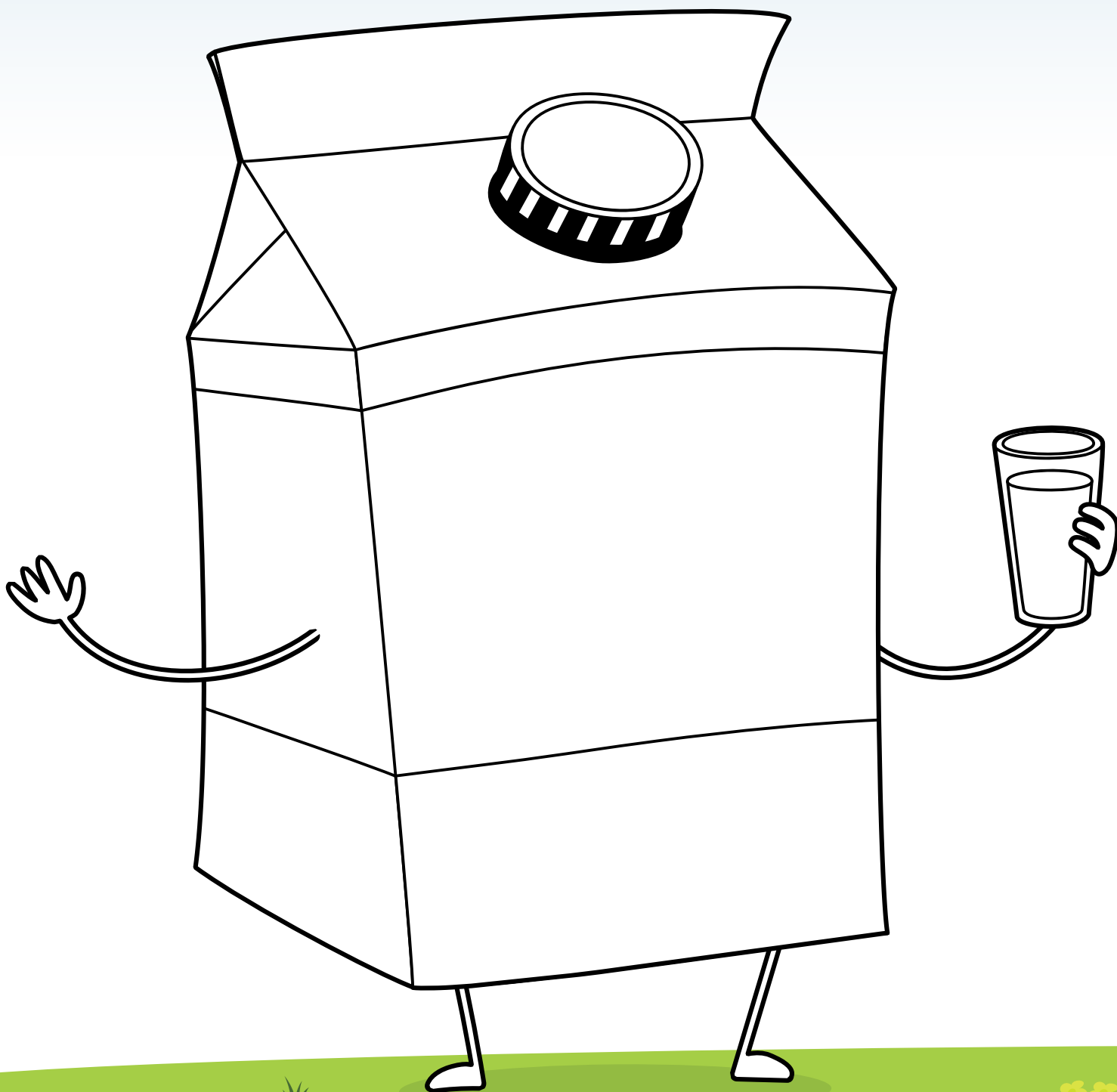
Céim 7 – Déantar an bainne a líonadh isteach i gcoimeádáin éagsúla ansin. Ina dhiaidh sin, luchtaítear leoraithe le crátaí bainne le seachadadh chuig an teach nó chuig an siopa. Déantar cuid de a sheachadadh go díreach chuig scoileanna.

Céim 8 – Mar sin, an chéad uair eile a bheidh tú ag baint taitneamh as gloine bainne bhlasta, is féidir leat a bheith cinnte go bhfuil tú ag ól deoch ar ardchaighdeán, atá idir nádúrtha agus chothaitheach.

Lig scód le do chruthaitheacht!

Dear do Chartán Bainne Scoile féin.

Is féidir pictiúir d'fhéar, ba, nó feirmeoirí a chur ann, nó é a choinneáil deas simplí agus díreach steall bainne úir bhlasta a chur ann!

Dúshlán Oidis

Déan iarracht dramhaíl a laghdú trí úsáid a bhaint as fuílleach torthaí agus glasraí. Is féidir caoineog álainn a dhéanamh le caora, bananaí, agus úlla lánaibí. Nó is féidir leat anraith de do chuid féin a chruthú le glasraí éagsúla atá ag sleabhcadh nó atá fágtha ag deireadh na seachtaine. Bí cinnte cabhair a fháil sa chistin nuair a bhíonn sceana géara agus fearais chócaireachta á n-úsáid agat. Bain taitneamh as!

Tarraing pictiúr anseo

Comhábhair

(liosta comhábhar agus cainníochtaí, m.sh. leath oinniúin ghearrtha)

Treoracha

(Déan cur síos ar cén chaoi an chaoineog nó an t-anraith a dhéanamh, m.sh. téigh an ola go réidh i sáspan agus cócaráil an t-oinniún go dtí go mbeidh sé bog)